

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โครงสร้างสินค้าส่งออกของประเทศไทยในช่วง 40 ปีที่ผ่านมา มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไปในทางเดียวกับประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย คือ ใต้หวัน เกาหลีใต้ และสิงคโปร์ กล่าวคือ ความสำคัญของสินค้าที่ใช้ทรัพยากรเป็นฐาน (Resource-Based) และสินค้าที่ผลิตโดยใช้แรงงานเป็นหลัก (Labor-Intensive) มีแนวโน้มลดลง ในขณะที่สินค้าที่ใช้วิทยาศาสตร์เป็นฐาน (Science-Based) ซึ่งต้องอาศัยการวิจัยและพัฒนา ตลอดจนการออกแบบด้วยความคิดสร้างสรรค์ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาสัดส่วนของการลงทุน และการใช้จ่ายเพื่อการวิจัยและพัฒนา กับผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ของประเทศไทยกลับอยู่ในสัดส่วนที่ต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย จากสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ระบบนวัตกรรมของประเทศไทยมีความอ่อนแอ และสะท้อนให้เห็นถึงความเสียเปรียบในเชิงการแข่งขันของประเทศ (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2548) แต่อย่างไรก็ตามจากงานวิจัยของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ ที่เกี่ยวกับการสำรวจขีดความสามารถด้านนวัตกรรมของประเทศไทย พบว่า ในบางอุตสาหกรรมการเพิ่มการลงทุนทางการวิจัยและพัฒนาไม่มีความสัมพันธ์กับรายได้ในการส่งออก เนื่องจากในบางกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีการแข่งขันสูงส่วนใหญ่ยังไม่ใช้สินค้าส่งออกเป็นหลัก ส่วนมากจะเป็นสินค้าที่มีการจำหน่ายในประเทศมากกว่าการส่งออก แต่การสร้างนวัตกรรมมีความสำคัญต่อการขยายตลาด และการสร้างตลาดใหม่ทั้งในและต่างประเทศ (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2550) แม้ว่าความเข้าใจโดยทั่วไปจะเห็นสอดคล้องกันที่ว่า วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมถึงการวิจัยและพัฒนาเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดนวัตกรรม แต่เมื่อพิจารณาแนวคิดในการเกิดนวัตกรรมของ Schumpeter จะพบว่า วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนการวิจัยและพัฒนา จะทำให้เกิดนวัตกรรมได้ต้องผ่านผู้ประกอบการ ซึ่งถือเป็นตัวกลางสำคัญในการทำให้เกิดนวัตกรรม (พันธุอาจ ชัยรัตน์, 2547) จนเป็นที่เข้าใจกันว่า ผู้ประกอบการไม่ใช่เป็นเพียงเจ้าของธุรกิจ ผู้บริหาร หรือนักประดิษฐ์ แต่ผู้ประกอบการยังต้องเป็นผู้ที่สร้างนวัตกรรมอีกด้วย (Smith, 2006)

การศึกษาเรื่องบทบาทของผู้ประกอบการที่มีต่อการพัฒนานวัตกรรม เริ่มขึ้นเมื่อประมาณปี ค.ศ.1930 โดย Schumpeter (1934) ได้พยายามเชื่อมโยงให้เห็นถึงความสำคัญของนวัตกรรมที่มีต่อการเป็นผู้ประกอบการ รวมทั้งให้แนวคิดที่ว่า ผู้ประกอบการเปรียบเสมือนนวัตกรรม (Innovator) ซึ่งนวัตกรรมจะช่วยทำให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ก็ต่อเมื่อผู้ประกอบการต้องเป็นผู้สร้างนวัตกรรมขึ้นมา แนวคิดเรื่องเกี่ยวกับนวัตกรรมในมุมมองด้านผู้ประกอบการ จึงถือว่าผู้ประกอบการเป็นผู้มีบทบาทและ

ความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนานวัตกรรม และนวัตกรรมก็มีบทบาททำให้การเป็นผู้ประกอบการประสบความสำเร็จด้วย ทั้ง 2 อย่างนี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทางบวก (Zhao, 2005)

นอกจากนี้ในแนวคิดของมุมมองด้านผู้ประกอบการ ยังได้กำหนดลักษณะของผู้ที่จะถูกจัดว่าเป็นผู้ประกอบการต้องมีคุณลักษณะเป็นบุคคลที่สามารถจัดตั้งธุรกิจใหม่ ด้วยการใช้ความคิดใหม่ ผสมผสานสิ่งที่มีอยู่เดิมในการสร้างนวัตกรรม เพื่อทำให้เกิดความมั่งคั่งทั้งต่อตนเอง และสังคม (Bygrave, 1994 ; Johnson, 2001) Legge & Hindle (1997) และ Dorf & Byers (2008) ต่างก็เชื่อว่า ผู้ที่จะเป็นผู้ประกอบการได้จะต้องเป็นผู้ที่มีลักษณะของการเป็นผู้นำทีม ผู้นำองค์กร และเสาะแสวงหาโอกาสเพื่อสร้างนวัตกรรม Drucker (1994) ยังได้เน้นในประเด็นนี้เพิ่มเติมไปกว่า ผู้ประกอบการจะต้องมีความสามารถในเรื่องของการวิจัย การออกแบบ และการปรับเปลี่ยนความคิด และสิ่งประดิษฐ์ให้เป็นนวัตกรรมโดยผ่านกระบวนการทางการตลาด และสามารถใช้นวัตกรรมในการสร้างความสำเร็จให้กับธุรกิจของตนได้

ผู้ประกอบการ (Entrepreneurs) ที่มีการพัฒนาทางด้านนวัตกรรมนับว่า มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ และเชิงความได้เปรียบทางการแข่งขัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Byrd & Turner (2001) ที่กล่าวว่า ความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันของธุรกิจอาจจะเป็นไปได้ในหลายมิติ เช่น การมีนวัตกรรม ตำแหน่งทางการตลาด การมีลูกค้าจำนวนมาก และการยากที่จะลอกเลียนแบบในตัวสินค้าหรือบริการ นอกจากนี้จะพบว่าในส่วนของนโยบายระดับประเทศก็ได้มีการให้ความสำคัญกับการพัฒนานวัตกรรมและผู้ประกอบการเช่นกัน โดยมีการจัดตั้งสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ ให้ทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมให้กับผู้ประกอบการหรือธุรกิจทุก ๆ ประเภท ทั้งในลักษณะของการยกระดับนวัตกรรม การส่งเสริมวัฒนธรรมนวัตกรรม และการสร้างระบบและองค์การนวัตกรรม เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันของประเทศ (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2549) สอดคล้องกับแนวคิดของ Dorf และ Byers ที่กล่าวว่า ธุรกิจที่จะสามารถสร้างความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันได้ ควรมีลักษณะเป็นองค์กรนวัตกรรมหรือมีความสามารถในการแข่งขันนวัตกรรม (Dorf & Byers, 2008) การให้คำนิยามนวัตกรรมในปัจจุบันมักจะเน้นในเรื่องของการทำสิ่งใหม่ที่ต้องใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน (Knowledge and Creativity Base) (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2549) ดังนั้นการสร้างความรู้และการจัดการความรู้เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนานวัตกรรมขององค์กร จึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นและความสำคัญอย่างมากในยุคปัจจุบัน เนื่องจากจะทำให้ธุรกิจสามารถที่จะสร้างความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันที่ยั่งยืนได้ (Nonaka, 1991, 1994 ; Nonaka & Toyama, 2003 ; Johannessen & Olsen, 2003)

อย่างไรก็ตาม บทบาทของผู้ประกอบการจะส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรม ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อได้มีการผสมผสานของสถานะการเป็นผู้ประกอบการ และประสิทธิภาพของการจัดการความรู้ เพื่อทำให้เกิดความคิดใหม่ (New Idea) ที่สามารถเชื่อมโยงไปยังการเกิดนวัตกรรมได้ และเมื่อพิจารณาแนวคิดของ Gurteen (1998) ที่ได้ให้ทัศนะว่า ผู้ประกอบการที่มีความรู้ และสามารถ

เข้าถึงความรู้ โดยสามารถจัดการความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ถือว่าเป็นบริบทสำคัญที่ทำให้เกิดความสามารถทางนวัตกรรมหรือนวัตกรรมขั้นในองค์กร (Cardinal *et al.*, 2001; Darroch & McNaughton, 2002 ; Pyka, 2002 ; Adams & Lamont, 2003 ; Shani *et al.*, 2003 ; Bessant & Tidd, 2007) ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า ความรู้ และความสามารถในการจัดการความรู้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และระดับองค์กร (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2550)

ประกอบกับสภาพการแข่งขันในปัจจุบันเป็นยุคของเศรษฐกิจฐานความรู้ ความรู้กลายเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่อการแข่งขัน (พันธุอาจ ชัยรัตน์, 2547) ด้วยเหตุนี้ การจัดการความรู้ จึงเริ่มมีบทบาทและความสำคัญมากขึ้นต่อการสร้างความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันของผู้ประกอบการ และนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 เป็นต้นมา การจัดการความรู้จึงไม่ใช่ศาสตร์ของการพัฒนาองค์กร ที่มุ่งเฉพาะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และเครือข่ายแต่เพียงอย่างเดียวอีกต่อไป แต่ได้กลายเป็นศาสตร์ใหม่ทางการจัดการที่องค์กรชั้นนำทั่วโลกให้ความสำคัญ และมีการพัฒนาระบบตลอดจนกระบวนการจัดการความรู้ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงการเพิ่มผลผลิต และนวัตกรรมขององค์กร (Cameiro, 2000 ; Parlbay & Taylor, 2000 ; Cardinal *et al.*, 2001; Darroch & McNaughton, 2002; Quintas, 2002 ; Freeze, 2006; Plessis, 2007) ดังนั้น การพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ขององค์กร (Knowledge Management Capability: KMC) จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น และมีความสำคัญต่อการทำให้องค์กรเกิดประสิทธิผล และความสามารถทางนวัตกรรม (Innovativeness) ในที่สุด (Gold *et al.*, 2001; Freeze, 2006) ความสามารถในการจัดการความรู้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเชื่อมโยงการใช้ทรัพยากรขององค์กร เพื่อทำให้เกิดการสร้าง ความรู้ และใช้ความรู้ให้มีประโยชน์ต่อองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ (Chuang, 2004) ขณะที่การกำหนดตัวชี้วัดหรือตัวบ่งชี้ที่เหมาะสม ถูกต้อง และชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ ก็จะมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผลการจัดการความรู้ขององค์กร ประเด็นเหล่านี้จะช่วยส่งผลทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีทิศทางสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร และทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ หรือเกิดประสิทธิผลในการจัดการความรู้ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2546; บุญดี บุญญาภิกิจ และคณะ, 2547)

กรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม เพื่อมุ่งศึกษาและค้นหาว่า งานวิจัยเกี่ยวกับความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมทั้งในและต่างประเทศมีการศึกษาไว้อย่างไร ผลปรากฏว่าไม่พบการศึกษาไว้ก่อน งานวิจัยจำนวนมากส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในเชิงการทดสอบปัจจัยต่าง ๆ ในการจัดการความรู้ว่ามีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลขององค์กรอย่างไร และก็ยังไม่ได้เน้นศึกษาจากกลุ่มผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมโดยเฉพาะ มีเพียงงานวิจัยของ Beijerse (2000) ที่ได้ศึกษาถึงการ

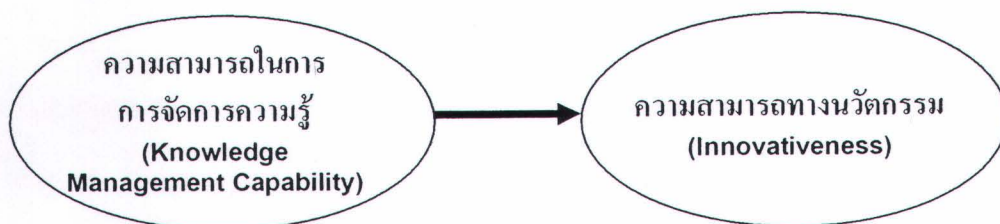

จัดการความรู้ในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีนวัตกรรมว่า มีการใช้กลยุทธ์ ตลอดจนเทคนิค และเครื่องมือทางการจัดการความรู้อะไรบ้างในองค์กรเหล่านั้น แต่ก็ยังไม่ได้มีการศึกษาในระดับและ ประเด็นของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรม (Innovative Entrepreneurs) ว่ามีความสามารถและรูปแบบใน การจัดการความรู้อย่างไร และงานวิจัยของ Thompson (2008) ที่ได้ศึกษาถึงลักษณะของบุคคลที่จะเป็น ผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมควรมีลักษณะอย่างไร โดยการศึกษาจะมุ่งไปในเรื่องของ เพศ อายุ ระดับ การศึกษา รายได้ และคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ รวมทั้งงานของ Faltin (1999) ที่ได้เสนอ แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะของการเป็นผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมว่าควรที่จะมีทักษะอย่างไร โดยเน้น ในเรื่องของการทำงาน การพัฒนาความคิด การคิดสร้างสรรค์ และกลั่นกรองความคิดเพื่อนำไปพัฒนา ให้เกิดนวัตกรรม นอกจากนี้มีงานวิจัยเชิงแนวคิดของ Thomson (2005) ที่ได้กล่าวถึงตัวบ่งชี้ในการ จัดการความรู้ส่วนที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าควรที่จะต้องพิจารณาอะไรบ้าง ที่ทำให้ การจัดการความรู้มีลักษณะของการปรับตัวที่เหมาะสมกับองค์กร (Adaptive Knowledge Management) สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการจัดการความรู้ในประเทศไทยที่พบล่าสุดคือ งานวิจัย ที่เป็นวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาเอกของ จิรัชมา วิเชียรปัญญา (2549) ที่ได้ศึกษาถึง การพัฒนาตัว บ่งชี้รวมสำหรับการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพขององค์กรต่าง ๆ ในประเทศไทย โดยเน้นศึกษาใน ลักษณะขององค์กรที่มีการจัดการความรู้ในประเทศไทย ทั้งจากภาครัฐและเอกชน และงานวิจัยของ วิลาวัลย์ มากุ่ม (2549) ที่ได้มีการศึกษาถึง การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการความรู้ของครูในสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน เป็นการศึกษาลงถึงการพัฒนาตัวบ่งชี้ตามปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ตามกรอบแนวคิด ทัวไป โดยงานวิจัยทั้งสองยังไม่ได้เน้นศึกษาเชิงลึกในประเด็นลักษณะของความสามารถในการจัดการ ความรู้ ที่แสดงให้เห็นการเชื่อมโยงกับเรื่องนวัตกรรม จากการทบทวนวรรณกรรมของผลงานวิจัยทั้ง ในและต่างประเทศ ยังไม่พบและยังไม่สามารถสรุปหรือชี้ชัดในส่วนที่เกี่ยวข้องได้ว่า ผู้ประกอบการที่มี ความสามารถทางนวัตกรรมมีความสามารถและมีรูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ อย่างไรก็ตาม และมีตัวบ่งชี้อะไรบ้างที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิ ผลขององค์กร ทั้งนี้ประเด็นดังกล่าวถือว่าเป็นข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนา วัฒนธรรมนวัตกรรม การสร้าง ตลอดจนการส่งเสริมผู้ประกอบการในประเทศไทยให้มีความสามารถ ทางนวัตกรรมเพิ่มมากขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับแผนงานที่สำคัญประการหนึ่งของสำนักงานนวัตกรรม แห่งชาติและนโยบายของประเทศ โดยผ่านมิติในเรื่องของความสามารถในการจัดการความรู้ ที่ถือว่าเป็น ปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความสามารถในการเพิ่มปริมาณของนวัตกรรมให้มากขึ้น (Cardinal *et al.*, 2001; Darroch & McNaughton, 2002; Pyka, 2002; Adams & Lamont, 2003; Shani *et al.*, 2003 ; สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2550)

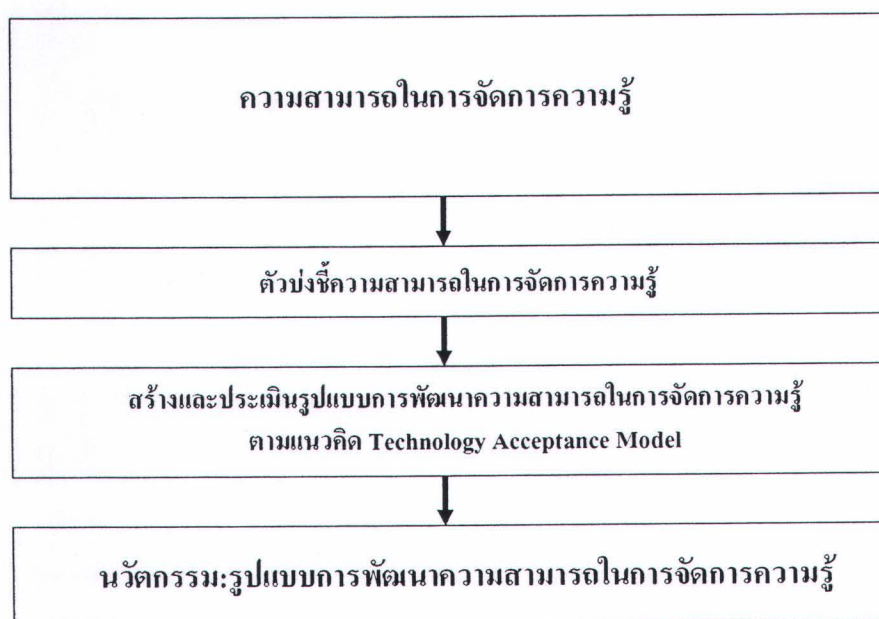
ด้วยเหตุนี้กรอบแนวคิดเบื้องต้นของงานวิจัยครั้งนี้ จึงอยู่ที่การศึกษาถึงความสามารถในการ จัดการความรู้ (Knowledge Management Capability) กับความสามารถทางนวัตกรรม (Innovativeness) ดังแสดงในภาพที่ 1.1 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าและพัฒนาตัวบ่งชี้ความสามารถในการ

จัดการความรู้ (KMC Indicators) ที่ส่งผลต่อความสามารถทางนวัตกรรม และใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนานวัตกรรมทางการบริหาร (Administrative Innovation) ด้วยแนวคิดของการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) (Davis, 1989) ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญประการหนึ่งของงานวิจัยนี้ ในลักษณะของรูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้เพื่อสร้างความสามารถทางนวัตกรรมสำหรับผู้ประกอบการในประเทศไทยต่อไป ดังแสดงแนวคิดดังกล่าวในภาพที่ 1.2 โดยรายละเอียดของการทบทวนวรรณกรรมในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการความรู้ และความสามารถในการจัดการความรู้ ตลอดจนความสามารถทางนวัตกรรม เพื่อนำไปสู่กรอบแนวคิดทั้งหมดของกรวิจัยในครั้งนี้ จะได้แสดงไว้ในบทที่ 2

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดเบื้องต้นในการพัฒนาตัวบ่งชี้ความสามารถในการจัดการความรู้

ภาพที่ 1.2 กรอบแนวคิดเบื้องต้นในการพัฒนานวัตกรรมทางการบริหาร: รูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้

คำถามการวิจัย

จากความเป็นมาและความสำคัญปัญหา ช่องว่างของงานวิจัย (Research Gap) ที่ผ่านมาในเรื่องการจัดการความรู้ และกรอบแนวคิดในการวิจัยเบื้องต้นทำให้สามารถตั้งข้อสงสัย หรือคำถามสำหรับการวิจัย ไว้ดังนี้

1. ตัวบ่งชี้ความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทย จากข้อมูลเชิงประจักษ์มีอะไรบ้าง
2. องค์ประกอบความสามารถในการจัดการความรู้กับความสามารถทางนวัตกรรม และนวัตกรรมของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทยมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร
3. รูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทย มีรูปแบบอย่างไร
4. รูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ เพื่อสร้างความสามารถทางนวัตกรรมที่สร้างขึ้นจะมีลักษณะอย่างไร และเมื่อนำไปทดลองใช้แล้วมีผลอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

จากคำถามงานวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทย จึงทำให้สามารถกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วย

1. เพื่อค้นหาและพัฒนาตัวบ่งชี้ความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการจัดการความรู้กับความสามารถทางนวัตกรรมของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทย
3. เพื่อประเมินความสามารถในการจัดการความรู้กับการเกิดนวัตกรรมของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทย
4. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทย
5. เพื่อพัฒนาและประเมินผลในลักษณะของการยอมรับรูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาความสามารถทางนวัตกรรมของผู้ประกอบการในประเทศไทย
6. เพื่อสร้างนวัตกรรมทางการบริหาร ที่เป็นรูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาความสามารถทางนวัตกรรมสำหรับผู้ประกอบการในประเทศไทย

ประโยชน์ของการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาตัวบ่งชี้และรูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทย ตามขอบเขตของวัตถุประสงค์ในการวิจัย ทำให้สามารถได้รับประโยชน์ดังนี้

1. ทำให้ได้ตัวบ่งชี้ความสามารถในการจัดการความรู้ตามแนวคิดและทฤษฎี และจากข้อมูลเชิงประจักษ์ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทย เพื่อประโยชน์ในการขยายผลการศึกษาวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้เรื่องการจัดการความรู้ให้แพร่หลาย และเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์การของผู้ประกอบการในประเทศไทย
2. ทำให้สามารถนำข้อมูลตัวบ่งชี้ ซึ่งบ่งบอกถึงศักยภาพและความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการสร้างรูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ สำหรับการพัฒนาความสามารถทางนวัตกรรมของผู้ประกอบการในประเทศไทย
3. ทำให้สามารถนำผลการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของความสามารถในการจัดการความรู้ กับความสามารถทางนวัตกรรม มาใช้เป็นข้อมูลในการสร้างนวัตกรรมทางด้านการบริหาร ในลักษณะของรูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถทางนวัตกรรม และช่วยในการกำหนดทิศทางและแนวทางในการพัฒนาศักยภาพด้านนวัตกรรมของผู้ประกอบการในประเทศไทย
4. ทำให้สามารถทราบแนวทางของการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ในด้านต่าง ๆ ของผู้ประกอบการเพื่อนำไปสู่การพัฒนานวัตกรรมในองค์การให้มีระดับนวัตกรรมที่สูงขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการในวางแผนการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ที่จะทำให้มีประสิทธิภาพสูงสุด
5. ทำให้สามารถได้นวัตกรรมทางการบริหารที่เป็นรูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาความสามารถทางนวัตกรรม และสามารถนำรูปแบบฯ ดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพในด้านความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการในประเทศไทยให้มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม และธุรกิจใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
6. ทำให้มีข้อมูลสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการพัฒนาผู้ประกอบการ และนวัตกรรมของประเทศไทย สามารถนำผลจากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ และแผนการปฏิบัติงานในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพในการสร้างนวัตกรรมของผู้ประกอบการในประเทศไทย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทย ได้ถูกกำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

- 1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาตัวบ่งชี้ความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมจากรายชื่อผู้ประกอบการในฐานะข้อมูลของผู้ประกอบการจาก 3 แหล่ง คือ 1) ฐานข้อมูลผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมจากสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (National Innovation Agency) ซึ่งปรากฏรายชื่อในหนังสือชุดยอดนวัตกรรมไทยระหว่างปี 2548 – 2551 หนังสือเปิดโลกนวัตกรรมไทย(เล่ม 1-2) และหนังสือ Thailand Top Innovative Companies 2009 ตลอดจนรายชื่อผู้ประกอบการที่เข้าร่วมกิจกรรมในด้านการพัฒนานวัตกรรมจากสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ 2) รายชื่อผู้ประกอบการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (Thailand Board of Investment) และ 3) รายชื่อผู้ประกอบการในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยทำการคัดกรองประชากรที่เป็นผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรม ด้วยการใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามคำนิยามที่กำหนดในงานวิจัยนี้
- 2) กลุ่มตัวอย่างของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทย ตามกรอบคุณลักษณะของประชากรที่กำหนดไว้ โดยไม่ทราบขนาดจำนวนประชากรที่แน่นอน ที่นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 390 ราย โดยจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้สอดคล้องกับขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการกำหนดขนาดตัวอย่างกรณีไม่ทราบขนาดของประชากรที่แน่นอน และขนาดประชากรมีจำนวนมาก ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และค่าความคลาดเคลื่อน $\pm 10\%$ ตามวิธีของ Yamane (องอาจ นัยพัฒน์, 2549) และใช้การเลือกตัวอย่างแบบไม่ได้อาศัยความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) ในลักษณะตามวัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย (Purposive Sampling) ซึ่งเหมาะสำหรับการเก็บข้อมูลในเชิงการสำรวจ (Zikmund, 2000; ศิริชัย กาญจนวาสี, 2545)
- 3) ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับตัวบ่งชี้เพื่อนำมาสร้างรูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทย คือ ตัวแปรสังเกตได้ จากตัวแปรแฝงในโมเดลสมการเชิงโครงสร้าง ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักด้านกระบวนการจัดการความรู้ และองค์ประกอบย่อย 2 ด้าน คือ 1) ความสามารถด้านทรัพยากร (Resource-Based Capability) 2) ความสามารถด้านความรู้ (Knowledge-Based Capability) และทำการทดสอบความสัมพันธ์ความสามารถในการจัดการความรู้กับความสามารถทางนวัตกรรม โดยกำหนดความสามารถทางนวัตกรรมที่ศึกษามาจากความสามารถ 2 ลักษณะ คือ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) และนวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) และระดับนวัตกรรมใน 2 ลักษณะ คือ นวัตกรรมแบบเฉียบพลัน (Radical Innovation) และ นวัตกรรมแบบค่อยเป็นค่อยไป (Incremental Innovation)
- 4) การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทย โดยใช้กรอบของการพัฒนาตัวบ่งชี้ความสามารถในการจัดการความรู้ที่ได้

จากข้อมูลเชิงประจักษ์ มาทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทยที่ได้ถูกเลือกอย่างเจาะจงจำนวน 8 ราย และทำการพัฒนารูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้เพื่อสร้างความสามารถทางนวัตกรรมสำหรับผู้ประกอบการในประเทศไทย รวมทั้งได้ทำการประเมินรูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้น โดยใช้แนวคิดของ Technology Acceptance Model (TAM) ด้วยการวัดการยอมรับรูปแบบฯ จากการใช้แบบสอบถามความสนใจทดลองใช้รูปแบบฯ จากผู้ประกอบการจำนวน 30 ราย โดยผ่านแบบประเมินที่พัฒนาขึ้นในลักษณะ Web-Based Questionnaire และด้วยวิธีการวัดการยอมรับจากการทดลองปฏิบัติกับกรณีศึกษาที่เป็นผู้ประกอบการทั้งสิ้นจำนวน 5 ราย ที่มีความสนใจและสมัครใจเข้าร่วมการทดลองใช้รูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้น นอกจากนี้ยังได้มีการประเมินความเป็นนวัตกรรมทางการบริหารของรูปแบบฯ ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านจัดการความรู้ในประเทศไทยอีก 3 ท่าน

ภาพรวมของวิทยานิพนธ์และประโยชน์ต่อวงการวิชาการ

เมื่อพิจารณาความสำคัญของปัญหา และการทบทวนวรรณกรรมในเรื่องการพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการความรู้ และนวัตกรรม ทำให้พบช่องว่างของงานวิจัย (Research Gap) ที่ควรจะต้องมีการศึกษาวิจัยอย่างลึกซึ้งและจริงจัง คือเรื่องเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทย โดยแนวทางของการสร้างรูปแบบได้ทำการใช้ตัวบ่งชี้ความสามารถในการจัดการความรู้ ที่พัฒนาขึ้นจากข้อมูลเชิงประจักษ์ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทย ถือเป็นการศึกษาในระดับปัจเจกบุคคลและระดับองค์การที่เกี่ยวกับความสามารถในการจัดการความรู้ และทำให้สามารถกำหนดกระบวนการจัดการความรู้ไว้ 4 ด้าน คือ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การเก็บความรู้ และการใช้ความรู้ (วิจารณ์ พานิช, 2547 ; Marquardt,1996 ; Bennett *et al.* ,1999 ; Zack,1999 ; Probst *et al.*,2000 ; Bhatt ,2001 ; Birkinshaw & Sheehan,2002 ; Sallies & Jones,2002 ; Collison & Parcell,2004; Freeze,2006) โดยจากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่ได้มีการศึกษาวิจัยแล้ว พบว่า ความสามารถในการจัดการความรู้ (Knowledge Management Capability) มี 2 ด้าน คือ ความสามารถด้านทรัพยากร(Resource-Based Capability) ประกอบด้วยปัจจัยที่จะส่งผลต่อความสามารถในการจัดการความรู้ 3 ปัจจัย คือ 1) เทคโนโลยี (Technology) 2) โครงสร้าง (Structure) 3) วัฒนธรรม(Culture) ขององค์การ (Gold *et al.*, 2001 ; Chuang, 2004 ; Peachey, 2006;Yang & Chen, 2007) และความสามารถด้านความรู้ (Knowledge-Based Capability) ประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ 1) ความเชี่ยวชาญ (Expertise Capability) 2)การเรียนรู้(Learning Capability) และ 3) สารสนเทศ (Information Capability) (O'Dell & Grayson, 1998 ; Hansen *et al.*, 1999 ;Brown & Duguid,2000;Jones *et al.*,2003 ; Freeze, 2006) โดยใช้แนวทางการกำหนดตัวบ่งชี้จากการนิยามเชิงประจักษ์ (Empirical Definition) ที่จะมีการกำหนดตัวแปรหรือองค์ประกอบต่าง ๆ จากทฤษฎีการจัดการความรู้เป็นพื้นฐาน ซึ่งเป็นแนวทางที่นิยมใช้สำหรับงานวิจัยสมัยใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาตัวบ่งชี้

(Johnstone, 1981 ; นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2545) ลักษณะของตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นจะมีลักษณะเป็นตัวบ่งชี้รวม(Composite Indicators) กล่าวคือเป็นตัวบ่งชี้ที่เกิดจากการรวมตัวแปรหลาย ๆ ตัวแปรเข้าด้วยกันในลักษณะการรวมเชิงบวก (Additive) และให้นำน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรตามสถานภาพที่เป็นจริงจากข้อมูลเชิงประจักษ์ รวมทั้งการพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการความรู้ที่พัฒนาขึ้นมานั้น (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2545) งานวิจัยนี้ได้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ในโมเดลสมการโครงสร้าง หรือโมเดลโครงสร้างเชิงเส้น (Structural Equation Model) ตรวจสอบความสอดคล้องของตัวบ่งชี้ในโมเดลที่สร้างขึ้นตามทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และสำหรับการทดสอบความสัมพันธ์ของความสามารถในการจัดการความรู้ในด้านต่าง ๆ กับความสามารถทางนวัตกรรม โดยการใช้การวิเคราะห์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation Analysis) และการวิเคราะห์แบบอิทธิพลเชิงสาเหตุ (Path Analysis) ตัวบ่งชี้ความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรม นอกจากนี้ที่เป็นมาตรฐานวัดความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการ ที่มีนวัตกรรมในประเทศไทย ว่ามีลักษณะอย่างไร และมีระดับประสิทธิภาพของตัวบ่งชี้มากน้อยเพียงไรแล้ว รวมทั้งได้มีการประเมินตัวบ่งชี้ความสามารถในการจัดการความรู้ในแต่ละด้าน และแต่ละปัจจัยกับการเกิดนวัตกรรมของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทยด้วยเทคนิคต้นไม้การตัดสินใจ (Decision Tree Technique) ซึ่งเป็นเทคนิคการทำ Data Mining เทคนิคหนึ่ง เพื่อทำการประเมินความสามารถในการจัดการความรู้และจำแนกนวัตกรรมของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรม โดยจะทำให้ทราบถึงทิศทางที่ถูกต้องในการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการในประเทศไทย ที่ต้องการสร้างนวัตกรรม นอกจากนี้ ข้อมูลเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทยที่ถูกค้นพบนั้น ยังได้ถูกนำมาเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมที่ถูกเลือกอย่างเจาะจง และทำการสร้างและพัฒนา ตลอดจนตรวจสอบคุณภาพ และการยอมรับเชิงนวัตกรรมของรูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ที่ได้ถูกพัฒนาขึ้น ด้วยแนวคิดของ Technology Accepted Model-TAM (Davis, 1989) โดยนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดสอบกับผู้ประกอบการที่มีความสนใจ และทำการประเมินผลในลักษณะของการยอมรับรูปแบบที่สร้างขึ้น ทั้งลักษณะการสนใจก่อนการทดลองใช้ด้วยแบบสอบถามที่เป็น Web-Based Questionnaire และหลังการทดลองใช้รูปแบบฯ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ประกอบการที่ได้ทดลองใช้รูปแบบฯ ในลักษณะกรณีศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินความเป็นนวัตกรรมทางการบริหารของรูปแบบฯ ที่ถูกสร้างขึ้น ผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษาวิจัยคาดว่า จะทำให้ได้นวัตกรรมทางการบริหาร (Administrative Innovation) ที่มีคุณค่า และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเรื่องการพัฒนาองค์กร การวางแผน การส่งเสริม ตลอดจนกำหนดแนวทางการพัฒนาการติดตามดูแล และการประเมินผล ในเรื่องการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการในประเทศไทย ที่มุ่งเน้นและให้ความสำคัญถึงการใช้ความรู้เป็นฐาน (Knowledge-Based Perspective) ในการบริหารองค์กรของตน เพื่อให้มีความสามารถทางนวัตกรรม (Innovativeness) เพิ่มขึ้น อันเป็น

เป้าหมายสำคัญในการพัฒนา และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการค้าและเศรษฐกิจทั้งในระดับธุรกิจ ระดับอุตสาหกรรม และระดับประเทศ

จากภาพรวมของงานวิจัยที่กล่าวไว้ข้างต้น ทำให้สามารถสรุปถึงประโยชน์ที่มีต่อการขยายขอบเขตเชิงวิชาการ (Academic Contribution) ของการศึกษาในเรื่องการจัดการความรู้ (Knowledge Management) และการจัดการนวัตกรรม (Innovation Management) ที่ยังไม่เคยมีการศึกษามาก่อนดังนี้

1. งานวิจัยนี้ทำให้มองเห็นองค์ประกอบของความสามารถในการจัดการความรู้ได้อย่างครบถ้วน และมีการเชื่อมโยงทั้งในมุมมองของทรัพยากร (Resource-Based Perspective) และมุมมองของความรู้ (Knowledge-Based Perspective) ที่จะทำให้เกิดการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิผล และความสัมพันธ์กับความสามารถทางนวัตกรรม (Innovativeness) ขององค์กร

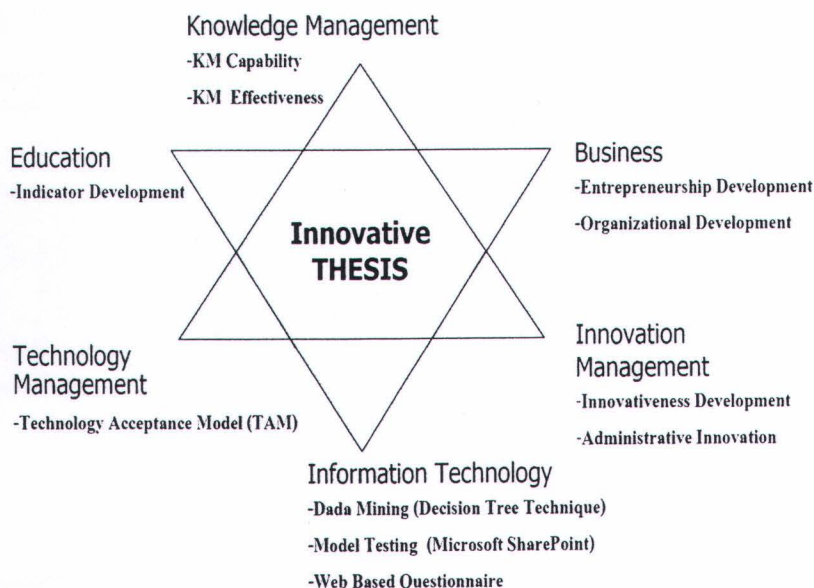
2. งานวิจัยนี้ได้มีการค้นหาและทดสอบตัวบ่งชี้ (Indicators) ของความสามารถในการจัดการความรู้ในแต่ละองค์ประกอบ และครอบคลุมในมิติของกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process) ทำให้สามารถนำไปใช้เป็นตัวชี้วัดระดับของการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิผล (Effectiveness) และการเสริมสร้างความสามารถทางนวัตกรรมขององค์กร

3. งานวิจัยนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงระดับของตัวบ่งชี้ความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทยได้อย่างเชิงประจักษ์ ทำให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในด้านของการกำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านนวัตกรรมของผู้ประกอบการในประเทศไทย โดยผ่านแนวคิดของการจัดการความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. งานวิจัยนี้ทำให้ทราบถึงรูปแบบของการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รวมถึงได้มีการพัฒนา และนำเสนอรูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ เพื่อสร้างความสามารถทางนวัตกรรมสำหรับผู้ประกอบการในประเทศไทย ในลักษณะของนวัตกรรมทางการบริหาร (Administrative Innovation) โดยแสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงของปัจจัยหรือองค์ประกอบความสามารถในการจัดการความรู้ และแนวทางปฏิบัติอย่างชัดเจน ซึ่งจะเป็ประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ประกอบการในประเทศไทย ที่ต้องการพัฒนาองค์กรของตนด้วยแนวคิดของการจัดการความรู้

นอกจากนี้งานวิจัยยังได้สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของความเป็น วิทยานิพนธ์เชิงนวัตกรรม (Innovative Thesis) กล่าวคือ ในการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทย ตลอดจนการพัฒนานวัตกรรมทางการบริหารที่เป็นรูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ เพื่อสร้างความสามารถทางนวัตกรรมสำหรับผู้ประกอบการในประเทศไทยในงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้นั้น ได้มีการบูรณาการศาสตร์ในหลายสาขาเข้าด้วยกัน ซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อนในการศึกษาวิจัยในลักษณะงานวิทยานิพนธ์ ดังแสดงในภาพที่ 1.3

ภาพที่ 1.3 การบูรณาการศาสตร์ในงานวิทยานิพนธ์เชิงนวัตกรรม

จากภาพที่ 1.3 ได้แสดงให้เห็นว่า งานวิจัยของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีการบูรณาการศาสตร์ที่ใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิด และวิธีการวิจัย ไว้ทั้งสิ้น 6 ด้าน กล่าวคือ 1) ศาสตร์ด้านการจัดการความรู้(Knowledge Management) ที่ได้มีการศึกษาค้นคว้าถึงความสามารถในการจัดการความรู้ (KM Capability) และการจัดการความรู้ที่จะทำให้เกิดประสิทธิผล (KM Effectiveness) 2) ศาสตร์ด้านการศึกษา (Education) โดยในการพัฒนาตัวบ่งชี้ (Indicator Development) ความสามารถในการจัดการความรู้ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการสร้างรูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ ได้ใช้แนวคิดของการพัฒนาตัวบ่งชี้ทางการศึกษามาประยุกต์ใช้กับงานวิจัยนี้ 3) ศาสตร์ด้านธุรกิจ (Business) การศึกษาวิจัยได้มุ่งเน้นไปยังผู้ประกอบการเชิงธุรกิจในประเทศไทย ดังนั้น การศึกษาจึงทำให้ทราบถึงปัจจัยของธุรกิจที่จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาองค์กร (Organizational Development) และการพัฒนาผู้ประกอบการ (Entrepreneurship Development) ให้มีความสามารถทางนวัตกรรม 4) ศาสตร์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) ในงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้มีการใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีสารสนเทศในด้านเหมืองข้อมูล (Data Mining) ด้วยเทคนิคต้นไม้การตัดสินใจ(Decision Tree Technique) สำหรับการประเมินความสามารถในการจัดการความรู้เพื่อจำแนกนวัตกรรมที่จะเกิดขึ้นในองค์กรของผู้ประกอบการ รวมทั้งได้มีการทดลองใช้รูปแบบๆ ที่ได้มีการพัฒนาขึ้นด้วย Microsoft SharePoint และการตรวจสอบความสนใจในการทดลองใช้รูปแบบๆ ด้วยแบบสอบถาม และเอกสารออนไลน์ (Web Based Questionnaire) 5) ศาสตร์ด้านการบริหารเทคโนโลยี (Technology Management) การพัฒนานวัตกรรมในงานวิจัยนี้ ได้ใช้แนวคิดของการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ในการสร้าง และตรวจสอบความเป็นนวัตกรรมของรูปแบบๆที่ได้มีการพัฒนาขึ้น และ 6) ศาสตร์ด้านการจัดการนวัตกรรม (Innovation Management) งานวิจัยนี้ได้มี

วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการพัฒนาความสามารถทางนวัตกรรม (Innovativeness Development) และสร้างนวัตกรรมทางการบริหาร (Administrative Innovation) ที่สามารถนำไปใช้ในการบริหารและพัฒนาความสามารถขององค์กรในด้านนวัตกรรม จากการออกแบบงานวิจัยของวิทยานิพนธ์ที่ได้มีการใช้องค์ความรู้ในหลาย ๆ ศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องจะทำให้ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นในการนำผลการวิจัยไปใช้ ซึ่งถือเป็นแนวคิดใหม่ในรูปแบบการศึกษารวบรวมลักษณะของวิทยานิพนธ์ หรือที่เรียกว่า วิทยานิพนธ์เชิงนวัตกรรม (Innovative Thesis)

นิยามศัพท์

ในการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทยครั้งนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 ทำให้สามารถประมวลความรู้และกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในงานวิจัย เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในงานวิจัยนี้ ประกอบด้วย

1. **ตัวบ่งชี้** หมายถึง สารสนเทศที่ใช้บ่งบอกสถานสภาพ หรือลักษณะการดำเนินงานของบุคคล หรือหน่วยงาน หรือองค์กร หรือสภาพการณ์ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง
2. **รูปแบบ** หมายถึง วิธีการ เทคนิค เครื่องมือ หรือแนวปฏิบัติต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ด้านองค์ประกอบ หรือตัวแปรต่าง ๆ ในลักษณะแผนภาพและตารางที่สร้างขึ้นจากสภาพความเป็นจริง
3. **การจัดการความรู้** หมายถึง กระบวนการที่เป็นพลวัตที่เกี่ยวกับการจัดการข้อมูล สารสนเทศ ความรู้ กิจกรรม ตลอดจนประสบการณ์ ความเชื่อ ค่านิยม และความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลในองค์กร เพื่อสร้างเป็นความรู้ และความคิดใหม่ในลักษณะของนวัตกรรม โดยคำนึงถึงการพัฒนาความสามารถขององค์กรในด้านโครงสร้าง วัฒนธรรม และเทคโนโลยีองค์การเพื่อให้เกิดการเข้าถึง การแลกเปลี่ยน การถ่ายโอน และการแพร่กระจายของความรู้ เพื่อทำให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความสามารถในเชิงการแข่งขันขององค์กรในระยะยาว
4. **กระบวนการจัดการความรู้** หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำความรู้มาใช้ประโยชน์ในองค์กร และสร้างประสิทธิผลให้แก่องค์กรตามเป้าหมาย หรือกลยุทธ์ที่องค์กรได้กำหนดไว้ ประกอบด้วย 4 กระบวนการ คือ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การเก็บความรู้ และการใช้ความรู้
5. **ความสามารถในการจัดการความรู้** หมายถึง ความสามารถที่ทำให้กระบวนการจัดการความรู้มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์กรได้ แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ 1) ความสามารถในด้านทรัพยากร (Resource-Based Capability) ประกอบด้วย เทคโนโลยี โครงสร้าง และวัฒนธรรมองค์กร และ 2) ความสามารถในด้านความรู้ (Knowledge-Based Capability) ซึ่งประกอบด้วย ความเชี่ยวชาญ การเรียนรู้ และสารสนเทศ

6. การแสวงหาความรู้ หมายถึง กระบวนการสืบเสาะค้นหา และรวบรวมความรู้ที่กระจายหรือแฝงอยู่ตามที่ต่าง ๆ ทั้งในและนอกองค์กร เพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน พัฒนาการทำงาน และแก้ไขปัญหาในการทำงานของคน จนส่งผลให้เกิดทักษะและความชำนาญ

7. การสร้างความรู้ หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ (Generative Process) การสร้างความรู้ใหม่จึงเกี่ยวข้องกับ แรงผลักดัน การหยั่งรู้ ความเชี่ยวชาญ และความเข้าใจอย่างลึกซึ้งที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคล การสร้างความรู้ต้องสร้างจากผู้รู้ และ จากบทเรียนที่เกิดจากประสบการณ์ทำงานร่วมกันของคนที่ปฏิบัติงานในองค์กร โดยผ่านกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing)

8. การเก็บความรู้ หมายถึง กระบวนการจัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบและเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้ง่ายและสะดวกต่อการค้นคืน ตลอดจนการแพร่กระจายของความรู้ เพื่อการนำความรู้มาใช้ใหม่ (Knowledge Retrieval) เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยความรู้ที่มีการจัดเก็บก็จะต้องทำการคัดกรอง (Refining) ความรู้ที่เป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อองค์กร

9. การใช้ความรู้ หมายถึง กระบวนการถ่ายโอนความรู้ (Knowledge Transfer) และการใช้ประโยชน์จากความรู้ (Knowledge Utilization) การถ่ายโอนความรู้มีได้หลายวิธีอาจจะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ เช่น การถ่ายโอนผ่านสื่อต่าง ๆ การประชุม การศึกษาดูงาน การปรับเปลี่ยนหน้าที่ตำแหน่งงาน การมีระบบพี่เลี้ยง และการทำงานเป็นทีม เป็นต้น รวมถึงการถ่ายโอนความรู้ที่ส่งผลต่อการแพร่กระจายของความรู้ (Diffusion)

10. ความสามารถด้านทรัพยากร หมายถึง ความสามารถในการจัดการความรู้ที่เกิดจากศักยภาพในเชิงทรัพยากรขององค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ เทคโนโลยี (Technology) โครงสร้าง (Structure) และวัฒนธรรม (Culture)

11. เทคโนโลยี หมายถึง ความสามารถในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศขององค์กร ทั้งในส่วนของอุปกรณ์ (Hardware) และโปรแกรมการทำงาน (Software) หมายรวมถึงฐานข้อมูล (Database) และระบบเครือข่าย (Network System) ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการจัดการความรู้

12. โครงสร้าง หมายถึง ความสามารถขององค์กรในด้านโครงสร้างการดำเนินงาน และการสั่งการขององค์กร ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงระบบการจูงใจ (Incentive System) การกำหนดบทบาทหน้าที่ในการทำงาน (Work Design) รวมถึงนโยบายการสนับสนุนของฝ่ายบริหาร (Management Support) ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการความรู้

13. วัฒนธรรม หมายถึง ความสามารถขององค์กรในด้านวัฒนธรรมองค์กรเป็นเรื่องเกี่ยวกับ ค่านิยม ทักษะ และวิธีการปฏิบัติงาน ตลอดจนบรรยากาศในการทำงาน ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการความรู้ ทั้งนี้ประกอบด้วยวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนความรู้ การประสานงาน ความร่วมมือ และการใฝ่รู้ของบุคลากรในองค์กร

14. ความสามารถด้านความรู้ หมายถึง ความสามารถในการจัดการความรู้ ที่เกิดจากศักยภาพทางด้านทรัพย์สินไม่มีตัวตน (Intangible Assets) หรือ ความรู้ (Knowledge) ที่ประกอบด้วยความรู้ที่มีลักษณะแฝงในตัวคน (Tacit Knowledge) และความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ความเชี่ยวชาญ (Expertise) การเรียนรู้ (Learning) และสารสนเทศ (Information)

15. ความเชี่ยวชาญ หมายถึง ความสามารถในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยได้ผลดี ซึ่งเกิดจากการมีความรู้ที่มีลักษณะเฉพาะ และเกิดขึ้นจากประสบการณ์ การฝึกฝน และความร่วมมือ ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญหรือผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถโดดเด่นเชิงความรู้ และความสามารถในด้านใดด้านหนึ่ง (Knowledge Champions)

16. การเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้ที่เป็นการเรียนรู้จากบทเรียนในอดีต (Lesson Learned) ซึ่งถือเป็นการได้รับความรู้จากงานที่ปฏิบัติภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งลักษณะงานที่ปฏิบัติ อาจจะมีหลายชนิด และหลายระดับ โดยบทเรียนที่ทำให้ได้เรียนรู้ อาจจะมีลักษณะเป็นการปฏิบัติงานที่ดี (Best Practice) หรือ การเทียบเคียงการปฏิบัติงาน (Benchmarking)

17. สารสนเทศ หมายถึง ความสามารถในการมีข้อมูล (Data) และสารสนเทศ (Information) ที่มีคุณค่าและคุณประโยชน์ ทั้งในเชิงจำนวนและคุณภาพ เช่น ข้อมูลความเป็นจริงในการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจมาจากการทดลอง การสำรวจ หรือรายงานต่าง ๆ รวมถึงการจัดเก็บเป็นคลังข้อมูลที่จะให้เกิดประโยชน์เมื่อถูกนำมาใช้งาน

18. ความสามารถทางนวัตกรรม หมายถึง ความสามารถในการที่จะพัฒนาสิ่งใหม่ให้เกิดขึ้นและมีประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจแก่ธุรกิจ โดยการใช้ความรู้ ทักษะประสบการณ์ และความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้น อาจเป็นนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) หรือ นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) และมีระดับของการเปลี่ยนแปลงในลักษณะเฉียบพลัน (Radical Innovation) หรือค่อยเป็นค่อยไป (Incremental Innovation)

19. ผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรม หมายถึง ผู้ประกอบการที่สามารถจัดการความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามกระบวนการจัดการความรู้ จนทำให้เกิดความสามารถทางนวัตกรรม และส่งผลทำให้เกิดการใช้ความรู้ในการสร้างความคิดใหม่พัฒนาเป็นนวัตกรรม และสร้างความสำเร็จในเชิงเศรษฐกิจให้ธุรกิจได้ ซึ่งอาจจะเป็นผู้ประกอบการที่เป็นเจ้าของกิจการเอง (Entrepreneurs) หรือผู้ประกอบการที่เป็นพนักงานในธุรกิจใหญ่ (Corporate Entrepreneurs)